

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2015. gada 2. jūlijā

lietā Nr. 2015-01-01

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Kaspars Balodis, Kristīne Krūma, Gunārs Kusiņš, Uldis Ķinis, Sanita Osipova un Ineta Ziemele,

pēc konstitucionālās sūdzības, kuru iesniegusi Solvita Olsena,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, kā arī 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2015. gada 2. jūnijā tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Latvijas valsts karoga likuma 7. panta pirmās un otrās daļas un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.⁴³ panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 100. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. Latvijas valsts karoga likums (turpmāk – Valsts karoga likums) pieņemts 2009. gada 29. oktobrī un stājies spēkā 2009. gada 18. novembrī.

Valsts karoga likuma 7. panta pirmā un otrā daļa (turpmāk arī – apstrīdētās Valsts karoga likuma normas) noteic:

„(1) Latvijas valsts karogu pie publisko personu ēkām, privāto tiesību juridisko personu un personu apvienību ēkām, kā arī dzīvojamām ēkām novieto 1. maijā, 4. maijā, 21. augustā, 11. novembrī un 18. novembrī.

(2) Latvijas valsts karogu sēru noformējumā pie publisko personu ēkām, privāto tiesību juridisko personu un personu apvienību ēkām, kā arī dzīvojamām ēkām novieto 25. martā, 14. jūnijā, 17. jūnijā, 4. jūlijā un decembra pirmajā svētdienā.”

Valsts karoga likuma 7. panta pirmā daļa grozīta vienreiz. Ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2012. gada 8. novembra likumu un stājās spēkā tā paša gada 16. novembrī, tika noteikts, ka arī 21. augusts ir atzīmējama diena.

Pirms Valsts karoga likuma pieņemšanas bija spēkā 1994. gada 24. novembrī pieņemtais likums „Par Latvijas valsts karogu”. Tā 2. panta 5. punktā arī bija noteikts pienākums pacelt valsts karogu pie dzīvojamām ēkām 16. februārī, 24. februārī, 25. martā (sēru noformējumā), 1. maijā, 4. maijā, 14. jūnijā (sēru noformējumā), 17. jūnijā (sēru noformējumā), 4. jūlijā (sēru noformējumā), 11. novembrī, 18. novembrī un decembra pirmajā svētdienā (sēru noformējumā).

2. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.⁴³ pants (turpmāk – apstrīdētā LAPK norma) noteic:

„Par Latvijas valsts karoga vai citu valstu karogu nepacelšanu Saeimas, Ministru kabineta, republikas pilsētu domju vai novadu domju noteiktajās dienās vai gadījumos, kā arī par Ministru kabineta noteiktā Latvijas valsts karoga pacelšanas veida vai kārtības pārkāpšanu – izsaka brīdinājumu.

Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas atkārtoti gada laikā pēc administratīvā soda uzlikšanas, – izsaka brīdinājumu vai uzliek naudas sodu līdz četrdesmit *euro*.”

1995. gada 19. jūlijā tika pieņemts likums „Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā”, ar kuru kodeksā tika iekļauta četrpadsmitā „e” nodaļa „Administratīvie pārkāpumi valsts simbolikas lietošanā”. Šajā nodaļā ietilpstošajā 201.⁴³ pantā citastarp tika noteikta atbildība

par Latvijas valsts karoga nepacelšanu Saeimas noteiktajās dienās, paredzot par to naudas sodu līdz 50 latiem. Brīdinājums kā soda veids nebija paredzēts.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk arī – LAPK) 201.⁴³ pants grozīts 2010. gada 4. februārī saistībā ar Valsts karoga likuma pieņemšanu. Ar šiem grozījumiem par valsts karoga nepacelšanu tika paredzēts administratīvais sods – brīdinājums, bet par atkārtotu pārkāpumu, kas izdarīts gada laikā, – naudas sods līdz trīsdesmit latiem. Pašreizējā LAPK 201.⁴³ panta redakcija ir spēkā kopš 2014. gada 1. janvāra, kad stājās spēkā grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā, ar kuriem 201.⁴³ pantā noteiktais naudas sods tika izteikts *euro*, un tagad tā maksimālais apmērs ir nevis 30 latu, bet 40 *euro*.

3. Pieteikuma iesniedzēja **Solvita Olsena** (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) 2013. gada 14. jūnijā savā īpašumā, kas ir arī viņas dzīvesvieta, svinējusi ģimenes svētkus. Pieteikuma iesniedzēja pie dzīvojamās ēkas nebija novietojusi Latvijas valsts karogu sēru noformējumā, jo tas esot traucējis svinēt svētkus.

Par to, ka pie Pieteikuma iesniedzējas dzīvojamās ēkas nebija novietots Latvijas valsts karogs sēru noformējumā, Pieteikuma iesniedzējai noformēts administratīvā pārkāpuma protokols (*sk. lietas materiālu 21. lpp.*), kurā norādīts, ka Pieteikuma iesniedzēja nav atbilstoši Valsts karoga likuma 7. panta otrās daļas un Ministru kabineta 2012. gada 27. aprīļa noteikumu Nr. 405 „Latvijas valsts karoga likuma piemērošanas noteikumi” 10. punkta prasībām nodrošinājusi to, lai Komunistiskā genocīda upuru piemiņas dienā pie viņas īpašumā esošās dzīvojamās ēkas būtu novietots Latvijas valsts karogs sēru noformējumā, un tādējādi pieļāvusi administratīvo pārkāpumu. 2013. gada 28. novembrī Rīgas domes Administratīvās komisijas Pārdaugavas apakškomisija pieņēmusi lēmumu administratīvi sodīt Pieteikuma iesniedzēju ar brīdinājumu, pamatojoties uz LAPK 32. pantu un 201.⁴³ panta pirmo daļu. Pieteikuma iesniedzēja šo lēmumu pārsūdzējusi. 2013. gada 17. decembrī Rīgas domes Administratīvā komisija lēmumu par administratīvā soda

piemērošanu atstājusi negrozītu (*sk. lietas materiālu 22. lpp.*). Pieteikuma iesniedzēja Rīgas domes Administratīvās komisijas lēmumu pārsūdzējusi Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesā, kas ar 2014. gada 4. aprīļa spriedumu (*sk. lietas materiālu 29. lpp.*) atstājusi lēmumu par administratīvā soda piemērošanu negrozītu. Pieteikuma iesniedzēja iesniegusi apelācijas sūdzību Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijā, kas ar 2014. gada 17. jūnija spriedumu (*sk. lietas materiālu 32. lpp.*) atstājusi spēkā Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas spriedumu. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas spriedums nebija pārsūdzams.

Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, apstrīdētās Valsts karoga likuma normas un apstrīdētā LAPK norma (turpmāk kopā arī – apstrīdētās normas) aizskar viņai Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 100. pantā garantētās tiesības uz vārda brīvību. Viņa lūdz Satversmes tiesu atzīt, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 100. pantam.

Tas, ka pie Pieteikuma iesniedzējas dzīvojamās ēkas 2013. gada 14. jūnijā būtu novietots Latvijas valsts karogs sēru noformējumā, būtu bijis pretrunā ar viņas politisko un filozofisko pārliecību. Pienākums novietot pie dzīvojamās ēkas Latvijas valsts karogu sēru noformējumā būtiski ierobežojot Pieteikuma iesniedzējas vārda brīvību un tiesības brīvi paust savus uzskatus par vēstures notikumiem. Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, viņa tiekot piespiesta paust valstij lojālus uzskatus viņai nepieņemamā vietā, laikā un veidā.

Satversmes 100. pants esot tulkojams plaši, tajā ietverot arī neverbālus izteiksmes veidus. Latvijas valsts karoga kā valsts simbola lietošana esot veids, kādā persona neverbāli pauž savus uzskatus. Pieteikuma iesniedzēja uzsver, ka viņa Latvijas valsts karogu lietojot tikai tad, kad vēloties paust savus uzskatus par notikumiem valstī. Vārda brīvība esot attiecināma gan uz personām, kuras lieto valsts karogu kā izpausmes līdzekli, gan uz personām, kuras izvēlas to nelietot.

Pieteikuma iesniedzēja nenoliedz, ka atbilstoši Satversmes 116. pantam indivīda tiesības var tikt ierobežotas, tomēr uzsver, ka ar apstrīdētajām normām

noteiktais indivīda tiesību ierobežojums esot nesamērīgs. Apstrīdētajās Valsts karoga likuma normās privātpersonām noteiktais pienākums pie dzīvojamām ēkām novietot Latvijas valsts karogu nekalpojot legītimam mērķim un pat tad, ja legītimais mērķis būtu konstatējams, šis ierobežojums tik un tā nebūtu uzskatāms par samērīgu un nepieciešamu demokrātiskā sabiedrībā.

Pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem Pieteikuma iesniedzēja iesniegusi papildu apsvērumus par savu prasījumu, norādot uz tā saikni ar Satversmes 99. pantu, kas aizsargā indivīda tiesības uz domu un apziņas brīvību. Viņa nepiekrīt Saeimas paustajam viedoklim par tiesību ierobežojuma legītimo mērķi. Latvijas valsts karoga kā valsts simbola piespiedu lietošana neesot uzskatāma par svarīgu sabiedrības labklājības aizsardzības priekšnoteikumu.

4. Institūcija, kas izdevusi apstrīdētos aktus, – **Saeima** – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 100. pantam.

Saeima, atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) judikatūru, kas esot salīdzināma ar šo lietu, norāda, ka pienākums novietot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamām ēkām attiecoties uz visām privātpersonām vispārējā un neitrālā veidā neatkarīgi no to nacionālās piederības vai uzskatiem. Latvijas valsts karoga novietošana pie dzīvojamām ēkām Valsts karoga likumā noteiktajās dienās kā tehniska darbība esot pienākums, kas izrietot tikai no fakta, ka personai pieder dzīvojamā ēka, un nevarot tikt uzskatīta par šīm personām noteiktu pienākumu paust personīgu lojalitāti pret Latviju. Šis pienākums, līdzīgi kā pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli vai novietot pie ēkas noteikta standarta numura plāksni, neesot saistīts ar personas uzskatiem vai noskaņojumu.

Pienākums novietot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamās ēkas desmit dienas gadā neietekmējot Pieteikuma iesniedzējas tiesības Satversmes 100. pantā noteiktajās robežās jebkurā vietā un laikā paust vai nepaust savus uzskatus par Latvijas vēstures notikumiem. Turklāt tas neuzliekot pienākumu arī noteiktajās dienās atturēties no pasākumu rīkošanas savās mājās vai citā veidā izrādīt vai neizrādīt savu personīgo attieksmi pret valsts svētku un atceres

dienās pieminamiem vēsturiskajiem notikumiem. Saeima nepiekrīt Pieteikuma iesniedzējas viedoklim, ka viņai tiktu uzlikts pienākums attiecīgajās dienās paust vai nu sēras, vai prieku, proti, ka tiktu ierobežotas tā sauktās negatīvās tiesības uz vārda brīvību jeb indivīda tiesības nepaust savus uzskatus.

Ja tomēr esot konstatējams tas, ka Pieteikuma iesniedzējas tiesības uz vārda brīvību tiek ierobežotas, tad attiecīgajam ierobežojumam esot leģitīms mērķis un ierobežojums atzīstams par samērīgu.

Pienākums novietot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamām ēkām desmit dienās, kas noteiktas ar apstrīdētajām Valsts karoga likuma normām, izrietot arī no Satversmes ievada (turpmāk – Ievads) un 4. panta, kas nosakot Latvijas valsts karoga konstitucionālo statusu. Latvijas valsts karogs nesasniedtu tā mērķi – simbolizēt Latviju kā demokrātisku republiku un saliedēt tautu –, ja pienākums to lietot būtu tikai valsts institūcijām. No Satversmes 4. panta izrietot arī likumdevēja uzdevums regulēt Latvijas valsts karoga lietojumu un noteikt samērīgu pienākumu atsevišķos gadījumos to lietot arī privātpersonām. Valsts karoga likuma mērķis atbilstot Satversmes 116. pantā noteiktajam leģitīmajam mērķim „sabiedrības labklājība”, kas sevī ietverot arī nemateriālus sabiedrības funkcionēšanai nepieciešamus aspektus. Turklāt tas atbilstot arī citu cilvēku tiesību aizsardzības mērķim, ko par leģitīmu atzīstot Eiropas Padomes Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 10. panta otrā daļa.

Pēc Saeimas ieskata, noteiktais ierobežojums esot piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai, jo Latvijas valsts karoga novietošana arī pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām nodrošinot to, ka konkrētās ēkas īpašnieks piedalās kopīgā attiecīgo vēstures notikumu atzīmēšanā. Šādā veidā tiekot aptverta arī ievērojama pārējās sabiedrības daļa. Ierobežojuma nepieciešamība demokrātiskā sabiedrībā esot vērtējama gan vēsturiskā kontekstā, kas ietverts Ievada trešajā rindkopā, gan ņemot vērā ar to saistīto vērtību aktualitāti pašreizējā Latvijā un Eiropā.

Attiecībā uz apstrīdēto LAPK normu Saeima norāda, ka jāņem vērā šāds apstāklis – par Latvijas valsts karoga nenovietošanu pie dzīvojamās ēkas esot

paredzēts nevis krimināltiesiskā, bet gan administratīvajā kārtībā piemērojams sods. Ja persona tiek saukta pie administratīvās atbildības, tad pirmreizēja pārkāpuma gadījumā likumdevējs paredzējis minimālo administratīvo sodu, un arī atkārtota pārkāpuma gadījumā piemērotajam dota rīcības brīvība piemērot brīdinājumu. Saeima atsaucas arī uz LAPK 21. pantu, kas pieļauj administratīvā pārkāpuma lietvedības neuzsākšanu un aprobežošanos ar mutvārdu aizrādījumu. Savukārt tādā gadījumā, ja tiek piemērots naudas sods, apstrīdētā LAPK norma ļaujot elastīgi izvērtēt tā apmēru, ievērojot soda individualizācijas principu. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktais sods nebūtu uzskatāms par acīmredzami nesamērīgu.

Atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, Saeima uzsver likumdevēja plašo rīcības brīvību sodu politikas jomā un norāda, ka par jautājumiem, kuros pieņemamie lēmumi ir atkarīgi galvenokārt no politiskās lietderības, jālemj likumdevējam.

Pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem Saeima ir iesniegusi papildu apsvērumus. Saeima norāda, ka Latvijas valsts karoga novietošana pie dzīvojamām ēkām esot sabiedrisks pienākums. Novietojot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamās ēkas, tiekot pausta cieņa pret šo karogu un valsts konstitūciju, nevis atbalstīti noteikti politiskie uzskati. Saeima uzsver, ka par apstrīdētajās Valsts karoga likuma normās noteiktā pienākuma nepildīšanu paredzētais administratīvais sods nebūtu uzskatāms par acīmredzami pretēju indivīda tiesībām uz vārda brīvību.

5. Pieaicinātā persona – **Tieslietu ministrija** – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 100. pantam.

Pienākumam novietot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamām ēkām esot leģitīms mērķis – „simbolizēt valstiskumu un tā attīstīšanu”, un šis mērķis, ņemot vērā gan vēsturisko, gan aktuālo ģeopolitisko kontekstu, esot nozīmīgs no Latvijas valsts pastāvēšanas un sabiedrības saliedētības viedokļa. Savukārt Latvijas valsts karoga novietošana pie dzīvojamām ēkām atceres dienās esot

cieņas un solidaritātes apliecināšana tiem sabiedrības locekļiem, kuri paši vai kuru radnieki ir smagi cietuši totalitāro režīmu dēļ.

Tieslietu ministrija nepiekrīt Pieteikuma iesniedzējas viedoklim, ka pienākums novietot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamām ēkām radot nepieciešamību sērot vai publiski paust uzskatus. Latvijas valsts karogs pēc būtības simbolizējot dažādus aspektus, un tā simboliskā nozīme varot tikt izjūsta dažādi. Saskarsme ar Latvijas valsts karogu cilvēkos raisot emocijas un attieksmi, tomēr tas esot drīzāk emocionāls aspekts, nevis tiesību kategorija. Apstrīdētās Valsts karoga likuma normas neesot paredzētas, lai formētu vai grozītu cilvēka personiskos uzskatus, bet drīzāk gan tādēļ, lai informētu visu sabiedrību, publiski izziņotu svētku vai sēru dienas un atgādinātu par tām. Sabiedrības ieguvums esot lielāks nekā indivīda tiesību ierobežojums.

Tāpat esot jāņem vērā vēsturiskais konteksts, proti, tas, ka Latvijas valsts karoga lietošana ilgstoši bija liegta, un savukārt no šā fakta izrietot tas, ka sabiedrībā jāattīsta valsts karoga lietošanas tradīcija un kultūra. To dienu skaits, kad pie dzīvojamām ēkām jānovieto Latvijas valsts karogs, esot noteikts samērīgi, un karoga lietošanas procesuālā kārtība neesot apgrūtināša. Tas, kādā veidā motivēt sabiedrības patriotismu, esot politiskās izšķiršanās ceļā risināms jautājums.

Attiecībā uz apstrīdēto LAPK normu esot jāņem vērā Latvijas demokrātiskās valsts iekārtas attīstības politiskie apstākļi, proti, fakts, ka šī norma sākotnēji pieņemta laikā, kad galvenais uzdevums bija padomju totalitārā režīma seku pārvarēšana un pāreja uz demokrātisku valsts iekārtu. Par Latvijas valsts karoga nenovietošanu pie dzīvojamām ēkām piemērojamā soda veids esot vairākkārt pārskatīts un pielāgots aktuālajai situācijai. Apstrīdētā LAPK norma neietverot acīmredzami neproporcionālu un pārmērīgu sankciju par Latvijas valsts karoga nenovietošanu pie dzīvojamām ēkām.

6. Pieaicinātā persona – Latvijas Republikas tiesībsargs (turpmāk – Tiesībsargs) – uzskata, ka apstrīdēto normu atbilstība Satversmes 100. pantam nav viennozīmīgi vērtējama.

Tiesībsargs piekrīt Satversmes tiesas judikatūrā nostiprinātajai atziņai, ka vārda brīvība aptver ļoti plašu jomu, un atzīst, ka Latvijas valsts karoga pacelšana ietilpst indivīda tiesībās brīvi paust savus uzskatus. Latvijas valsts karogs esot uzskatāms par vienu no valsts simboliem. Paceļot Latvijas valsts karogu, indivīds paužot ne tikai savu personīgo viedokli par attiecīgiem notikumiem, bet arī savus politiskos uzskatus.

Valsts karoga likuma leģitīmais mērķis izrietot no tā anotācijas, kurā norādīts uz Latvijas valsts simbolu lietošanu sabiedrībā un nacionālās pašapziņas stiprināšanu. Pēc Tiesībsarga ieskata, spēcīga nacionālā pašapziņa stiprinot arī demokrātisko valsts iekārtu un netieši varētu veicināt arī sabiedrības labklājību.

Analizējot tiesību ierobežojuma nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā, esot nepieciešams izvērtēt tā samērīgumu. Patriotismu neesot iespējams veicināt piespiedu kārtā, uzliekot pienākumu veikt aktīvas darbības, lai atcerētos vēsturiski nozīmīgus notikumus. Šāds pienākums nekādā veidā nevarot veicināt demokrātiskas valsts iekārtas stiprināšanu, jo darbojoties kā piespiedu vai represīvs mehānisms. Tiesībsargs norāda, ka ikvienam, kas jebkādu apstākļu dēļ nevēlas vai nespēj paust cieņpilnu attieksmi pret konkrētajiem notikumiem, tiekot paredzēts sods par šā pienākuma nepildīšanu.

Vēsturisko notikumu pieminēšanu varētu veicināt arī citos, alternatīvos veidos, piemēram, informējot iedzīvotājus par vēsturiskajiem notikumiem, skaidrojot šo notikumu nozīmi Latvijas un pasaules vēsturē un sabiedrisko vērtību attīstībā, kā arī aicinot tos atcerēties, novietojot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamām ēkām.

Analizējot tiesību ierobežojuma samērīgumu, Tiesībsargs vērtē konkrēto vēsturisko datumu nozīmību Latvijas un latviešu tautas vēsturē un pauž uzskatu, ka gan pienākums novietot pie dzīvojamām ēkām Latvijas valsts karogu, gan sods par tā nenovietošanu pie dzīvojamām ēkām būtu saglabājams attiecībā uz diviem datumiem – 18. novembri un 4. maiju, tomēr diskutējams būtu jautājums par soda apmēru gadījumā, kad Latvijas valsts karogs nav novietots pie dzīvojamās ēkas. Attiecībā uz pārējiem apstrīdētajās Valsts

karoga likuma normās noteiktajiem datumiem tiesību ierobežojums neesot samērīgs.

7. Pieaicinātā persona – Latvijas pārstāvis starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās (turpmāk – Pārstāvis) – pauž uzskatu, ka apstrīdētās Valsts karoga likuma normas būtu vērtējamās kopsakarā ar apstrīdēto LAPK normu, jo likumdevēja noteiktās soda sankcijas esot neatņemams apstrīdēto Valsts karoga likuma normu piemērošanas elements un tām esot būtiska nozīme vārda brīvības ierobežojuma samērīguma izvērtēšanā.

Pieteikuma iesniedzējas negatīvo tiesību uz vārda brīvību ierobežojums esot vērtējams arī ciešā kopsakarā ar apstrīdētās LAPK normas kvalitāti.

Saskaņā ar ECT iedibināto judikatūru vārda brīvība neesot absolūta un valsts esot tiesīga noteikt tās ierobežojumus. Pārstāvis uzsver, ka šādiem ierobežojumiem jāatbilst Satversmes 116. panta prasībām. Proti, ierobežojumiem jābūt noteiktiem ar likumu, tiem jābūt nepieciešamiem leģitīma mērķa sasniegšanai, un tiem jābūt samērīgiem. Tāpat Pārstāvis, atsaucoties uz ECT judikatūru, uzsver, ka katras valsts likumdevējs vislabāk izprotot situāciju attiecīgajā valstī un vislabāk varot definēt ar konkrētiem ierobežojumiem sasniedzamos mērķus.

8. Pieaicinātā persona – Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Politikas zinātnes nodaļas asociētais profesors *Dr. sc. pol. Ivars Ijabs* – pauž viedokli, ka Latvijas valsts karogs ir nozīmīgs Latvijas valstiskuma simbols un tā lietošana vai nelietošana neesot nošķirama no uzskatu paušanas. I. Ijabs nepiekrīt Saeimas paustajam viedoklim, ka Latvijas valsts karoga novietošana pie dzīvojamām ēkām būtu jāuzskata tikai par tehnisku darbību, kas „izriet tikai no fakta, ka personai pieder dzīvojamā māja”. Šāds viedoklis esot pretrunā ar īpašo tiesisko statusu un aizsardzību, kādu bauda Latvijas valsts karogs.

Saistībā ar imperatīvo pienākumu novietot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamām ēkām apstrīdētajās Valsts karoga likuma normās noteiktās dienās

neesot saskatāma „akūta sociāla vajadzība”, uz kuru kā nepieciešamu priekšnoteikumu indivīda vārda brīvības ierobežojumu noteikšanai norādīts ECT judikatūrā.

Pieņēmums, ka Latvijas valsts karoga lietošana apstrīdētajās Valsts karoga likuma normās noteiktajos datumos veicina sabiedrības izglītību, patriotismu un izpratni par demokrātiju, esot spekulatīvs. I. Ijabs norāda uz analogiju, proti, padomju okupācijas periodā obligātais karoga lietošanas pienākums Latvijā tā arī neesot veicinājis lojalitāti padomju varai. Patriotisms un izpratne par demokrātijas vērtībām pamatā balstoties citos faktoros, nevis ar likumu uzspiestos pienākumos pildīt noteiktus rituālus. Lojalitāte pret demokrātisku valsti būtu nošķirama no lojalitātes pret kādu politisko ideoloģiju vai spēku, piemēram, partiju. Likumā noteiktos gadījumos varot prasīt, lai publiski tiktu pausta lojalitāte demokrātiskai valstij, savukārt prasība paust lojalitāti kādai politiskai ideoloģijai pārkāpjot indivīda tiesības un apdraudot demokrātijai raksturīgo politisko plurālismu. Atskatoties vēsturē, varot secināt, ka stingra prasība apliecināt lojalitāti kādai politiskajai ideoloģijai bijusi raksturīga autoritāriem un totalitāriem režīmiem, taču šāda tendence esot saskatāma arī jaunās, vāji konsolidētās demokrātiskās valstīs.

9. Pieaicinātā persona – Rīgas Juridiskās augstskolas prorektors, asociētais profesors Dr. iur. Mārtiņš Mits – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 100. pantam.

Latvijas valsts karoga novietošana pie dzīvojamām ēkām Saeimas noteiktajās dienās kalpojot kā simbolisks atgādinājums par grūtībām, kas bija jāpārvar, lai izveidotu un uzturētu neatkarīgu Latvijas valsti, kā arī atgādinājums, ka pilsoņiem jāapzinās savas uz Satversmē noteiktajiem pamatprincipiem balstītās valsts vērtība. Latvijas valsts karoga novietošana pie dzīvojamām ēkām šajās dienās esot vērsta uz vēsturiskās atmiņas uzturēšanu un pildot gan izglītojošu, gan patriotismu veicinošu funkciju.

No vienas puses, esot jāvērtē vārda brīvība, kas bauda plašu aizsardzību, bet, no otras puses, valsts tiesības un vienlaikus pienākums uzturēt vēsturisko

atmiņu un līdz ar to arī demokrātisko valsts iekārtu, valsts neatkarību un suverenitāti, kas nozīmējot to, ka valstīm ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz mērķa sasniegšanai nepieciešamo politisko līdzekļu izvēli. Šo izvēli nosakot dažādi konkrētajai valstij raksturīgi faktori, piemēram, vēsturiskie apstākļi, konstitucionālās tradīcijas, politiskā situācija.

M. Mits piekrīt Pieteikuma iesniedzējas domām, ka valsts liedzot viņai paust savus politiskos un filozofiskos uzskatus tieši vienā konkrētā veidā – nenovietojot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamās ēkas Saeimas noteiktajās dienās, tomēr norāda, ka šis vārda brīvības ierobežojums ir ļoti šaurs, jo pārliedzības paušana jebkādā citā tiesiskā veidā ne šajās dienās, nedz arī citā laikā neesot ierobežota.

Ņemot vērā Latvijas valstiskuma veidošanās vēsturiskos apstākļus, pēc kuriem Latvija atšķīroties no lielākās daļas Eiropas valstu, un pašreizējo ārpolitisko situāciju, kas pastiprinot nepieciešamību pēc demokrātijas un sava valstiskuma vērtības apzināšanās, kā arī vārda brīvības ierobežojuma šauru raksturu, varot secināt, ka sabiedrības ieguvums no apstrīdētajām normām kopumā pārsniedz neērtības, kas atsevišķam indivīdam var rasties to piemērošanas rezultātā.

Secinājumu daļa

10. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 100. pantam. Tas noteic: „Ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta.”

Lai gan Pieteikuma iesniedzēja lūdz izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 100. pantam, pieteikumā sniegtais pamatojums attiecas tikai uz apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 100. panta pirmajam teikumam. Tādējādi atbilstoši prasījuma saturam Satversmes tiesa vērtē apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 100. panta pirmajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzēja pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem paudusi viedokli, ka apstrīdētās normas ietekmējot arī viņas apziņas brīvību, bet nav lūgusi paplašināt prasījuma robežas. Satversmes tiesa norāda, ka lieta ir ierosināta tikai par Satversmes 100. pantā nostiprināto tiesību uz vārda brīvību iespējamo aizskārumu.

10.1. Apstrīdētās Valsts karoga likuma normas nosaka pienākumu novietot Latvijas valsts karogu pie publisko personu ēkām, privāto tiesību juridisko personu un personu apvienību ēkām, kā arī dzīvojamām ēkām desmit dienas gadā, piecās no tām – sēru noformējumā. Savukārt apstrīdētā LAPK norma paredz administratīvo sodu par šā pienākuma nepildīšanu.

Ministru kabineta 2010. gada 27. aprīļa noteikumi Nr. 405 „Latvijas valsts karoga likuma piemērošanas noteikumi” (turpmāk – Noteikumi Nr. 405), kas izdoti saskaņā ar Valsts karoga likuma 22. panta pirmās daļas 1., 2. un 4. punktu, noteic, ka ēkas vai telpu valdītājs vai turētājs, vai tā pilnvarota persona, kurai uzlikts attiecīgais pienākums, atbild par Valsts karoga likuma un Noteikumu Nr. 405 ievērošanu. Pieteikuma iesniedzēja nav apstrīdējusi Noteikumu Nr. 405 atbilstību Satversmei.

Valsts karoga likums Latvijas valsts karoga novietošanas pienākumu attiecina uz publisko personu ēkām, privāto tiesību juridisko personu un personu apvienību ēkām, kā arī dzīvojamām ēkām. Pieteikums un lietas materiāli ietver apsvērumus par apstrīdēto normu piemērošanu tikai attiecībā uz dzīvojamām ēkām, kuras atrodas fizisko personu īpašumā. Tā kā Pieteikuma iesniedzēja ir fiziskā persona, kurai pieder dzīvojamā ēka, uzskatāms, ka prasījuma robežas nosaka iespējama viņas, respektīvi, fiziskās personas – dzīvojamās ēkas īpašnieces – tiesību aizskārums.

10.2. Pieteikuma iesniedzēja ir administratīvi sodīta par to, ka pie viņai piederošās dzīvojamās ēkas nav novietots Latvijas valsts karogs sēru noformējumā tikai vienā no apstrīdētajās Valsts karoga likuma normās noteiktajām dienām – 14. jūnijā. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētajās Valsts karoga likuma normās noteiktais pienākums novietot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamām ēkām visās šajās normās noteiktajās

dienās aizskar viņas tiesības uz vārda brīvību, jo viņa atbilstoši apstrīdētajai LAPK normai jebkurā no šīm dienām var tikt sodīta, ja pie viņai piederošās dzīvojamās ēkas nav novietots Latvijas valsts karogs vai Latvijas valsts karogs sēru noformējumā.

Kā redzams no lietas materiāliem, Saeima un lietā pieaicinātās personas sniedz savus apsvērumus par apstrīdētajām normām to kopsakarā. No Valsts karoga likuma projekta anotācijas izriet, ka vienlaikus ar tā izstrādi plānoti arī attiecīgi grozījumi apstrīdētajā LAPK normā (*sk. 2009. gada 25. maijā Saeimā iesniegtā likumprojekta Nr. 1226/Lp9 „Latvijas valsts karoga likums” anotāciju*). Arī Saeimas sēdēs notikušajās diskusijās Valsts karoga likuma projekts tika analizēts kopā ar apstrīdēto LAPK normu, proti, pienākumu novietot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamām ēkām un administratīvo sodu par šā pienākuma nepildīšanu (*sk. Saeimas 2009. gada 15. oktobra sēdes stenogrammu*).

Pienākums novietot Latvijas valsts karogu pie ēkām ir noteikts apstrīdētajās Valsts karoga likuma normās un nav aprobežots tikai ar vienu dienu, kurā Pieteikuma iesniedzēja šo pienākumu neizpildīja. Visās apstrīdētajās Valsts karoga likuma normās noteiktajās desmit dienās izpildāms viens un tas pats pienākums (vienīgā atšķirība ir Latvijas valsts karoga noformējums atceres dienās) un arī tā nepildīšanas sekas ir vienādas, proti, paredzētais administratīvais sods. Apstrīdētajā LAPK normā nav izsmeļoši uzskaitītas visas administratīvā pārkāpuma sastāva pazīmes. Lai noskaidrotu apstrīdētās LAPK normas saturu, tā analizējama kopsakarā ar apstrīdētajām Valsts karoga likuma normām. Tādējādi Satversmes tiesa uzskata, ka pienākums visās Saeimas noteiktajās dienās novietot Latvijas valsts karogu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām un par šā pienākuma nepildīšanu paredzētais administratīvais sods jāvērtē kopsakarā.

Līdz ar to Satversmes tiesa apstrīdētās normas vērtēs kopsakarā tiktāl, ciktāl tās uzliek fiziskajām personām pienākumu apstrīdētajās Valsts karoga likuma normās noteiktajās dienās pie tām piederošām

dzīvojamām ēkām novietot Latvijas valsts karogu un par šā pienākuma nepildīšanu paredz administratīvo sodu.

11. Pieteikuma iesniedzēja 2013. gada 14. jūnijā pie savas mājas nebija novietojusi Latvijas valsts karogu sēru noformējumā, jo šajā dienā esot rīkojusi ģimenes svētkus un nevēlējusies paust sēras. Viņa aizstāv savas tiesības uz vārda brīvību, proti, tiesības turēties pie saviem uzskatiem, tos nepaužot.

11.1. Satversmes tiesa jau ir skatījusi ar vārda brīvību saistītus jautājumus, atklājot Satversmes 100. panta saturu atsevišķos vārda brīvības aspektos. Satversmes tiesas praksē atzīts, ka vārda brīvība tiek uzskatīta par vienu no svarīgākajām cilvēka pamattiesībām, kas ir ietverta ikvienas demokrātiskas valsts pamatlikumā (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2003. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2003-05-01 21. punktu*). Vārda brīvība ietver cilvēka tiesības turēties pie saviem uzskatiem un brīvi tos paust. Šo tiesību īstenošanas priekšnoteikums ir brīvība saņemt un izplatīt informāciju, kas ir viens no vārda brīvības aspektiem.

Noskaidrojot Satversmē noteikto pamattiesību saturu, jāņem vērā Latvijas starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-09-0106 4. punktu*). Starptautisko cilvēktiesību normas konstitucionālo tiesību līmenī ir līdzeklis pamattiesību satura un apjoma noteikšanai un vienlaikus ir tieši piemērojamas Latvijā tiktāl, ciktāl valstij tās ir juridiski saistošas. Valsts pienākums ievērot tās uzņemtās starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā izriet no Satversmes 89. panta, kas noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Satversmes tiesa uzsver mērķi panākt Satversmē ietverto cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautiskajām cilvēktiesību normām (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 5. punktu*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 100. panta saturs pilnīgāk atklājams, ievērojot Apvienoto Nāciju Organizācijas (turpmāk – ANO)

1966. gada 16. decembra Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (turpmāk – Pakts) 19. pantu, kā arī Konvencijas 10. pantu (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 5. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-02-0106 secinājumu daļas 1. punktu*). Juridiskajā literatūrā saistībā ar VIII nodaļas „Cilvēka pamattiesības”, tāpat arī 100. panta, ietveršanu Satversmē ir uzsvērtas šīs nodaļas saturiskā saikne ar Konvenciju un Paktu (*sk.: Levits E. Piezīmes par Satversmes 8. nodaļu – Cilvēka pamattiesības. Cilvēktiesību žurnāls, 9–12/1999. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Cilvēktiesību institūta izdevums, 21. lpp.*).

11.2. Cilvēktiesību sākotnējais vēsturiskais uzdevums – aizsargāt cilvēku pret nepamatotu valsts iejaukšanos viņa brīvības jomā – ir saskatāms arī tiesību uz vārda brīvību saturā.

ANO Cilvēktiesību komiteja ir atzinusi vārda brīvības negatīvo aspektu, uzsverot, ka jebkādi centieni piespiest personu paust viedokli uzskatāmi par „brīvības nepaust savu viedokli” aizskārumu (*General Comment No. 34: Freedom of opinion and expression (Art. 19): 10/09/2011. CCPR/C/GC/34, para 10*). Tas ir atzīts arī Eiropas cilvēktiesību aizsardzības sistēmā (*sk. Eiropas Cilvēktiesību komisijas 1994. gada 1. marta ziņojuma lietā „Goodwin v. the United Kingdom” 48. punktu*).

ECT judikatūrā norādīts uz iespējamu vārda brīvības negatīvā aspekta aizskārumu (*sk., piemēram, ECT Lielās palātas 2012. gada 3. aprīļa sprieduma lietā „Gillberg v. Sweden”, pieteikums Nr. 41723/06, 84. punktu*), kā arī atzīts, ka indivīds var paust viedokli ar noteiktas attieksmes izrādīšanu un uzvedību (*sk., piemēram, ECT 1998. gada 23. septembra sprieduma lietā „Steel and Others v. the United Kingdom”, pieteikums Nr. 24838/94, 90. un 92. punktu*). Tātad attieksmes izrādīšana var izpausties arī kā viedokļa nepaušana. Indivīds var izvēlēties būt „brīvs no” viedokļa paušanas un tādējādi īstenot savas tiesības uz vārda brīvību tās negatīvajā aspektā.

11.3. Satversmes 100. pantā noteiktās tiesības uz vārda brīvību ir personu aizsargājošas tiesības. Tās paredz, ka indivīds var prasīt, lai valsts neiejaucas viņa vārda brīvības jomā. Satversmes 100. panta pirmajā teikumā ir

norāde uz vārda brīvības negatīvo aspektu, proti, tiesībām „paturēt informāciju”. Izskatāmajā lietā Satversmes tiesa nošķir divus vārda brīvības aspektus: pozitīvo jeb indivīdu tiesības brīvi iegūt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus publiski mutvārdos, rakstveidā, vizuāli, ar māksliniecisku izteiksmes līdzekļu palīdzību un citos tiesiskos veidos un negatīvo jeb tiesības paturēt informāciju, turēties pie saviem uzskatiem un tos nepaust. Tieši šis negatīvais aspekts attiecas uz izskatāmās lietas faktiskajiem apstākļiem. Interpretējot Satversmes 100. pantu kopsakarā ar Konvenciju un Paktu, Satversmes tiesa secina, ka brīvība nepaust viedokli ietilpst Satversmes 100. panta tvērumā.

Tādējādi vārda brīvības negatīvais aspekts ietilpst Satversmes 100. panta tvērumā.

11.4. Satversmes tiesa savā praksē atzinusi, ka ikvienam ir tiesības brīvi saņemt informāciju un paust savus uzskatus jebkādā veidā – mutvārdos, rakstveidā, vizuāli, ar māksliniecisku izteiksmes līdzekļu palīdzību u.tml. (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 5. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-02-0106 secinājumu daļas 1. punktu un 2003. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2003-05-01 21. punktu*).

Vārda brīvība līdzās tradicionālām tās izpausmēm, piemēram, runām, viedokļu dažādībai plašsaziņas līdzekļos, dalībai demonstrācijās un citos pasākumos, ietver arī dažādas mākslinieciskas izpausmes formas, kā, piemēram, rakstniecību, glezniecību, mūziku, un arī citas kombinētas vārda brīvības izpausmes, tostarp simbolu lietošanu (*sk., piemēram, ECT 2002. gada 21. marta sprieduma lietā „Nikula v. Finland”, pieteikums Nr. 31611/96, 46. punktu un 2014. gada 21. oktobra sprieduma lietā „Murat Vural v. Turkey”, pieteikums Nr. 9540/07, 44. un 46. punktu*).

ECT 2012. gada 24. jūlija sprieduma lietā „Fáber v. Hungary”, pieteikums Nr. 40721/08, 52. punktā atzīts, ka simboliskas nozīmes karoga lietošana ir uzskatāma par vārda brīvības izpausmi. Arī juridiskajā literatūrā uzsvērts, ka vārda brīvība var izpausties kā „simboliska izteiksme” (*sk.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības*).

Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 360. lpp.). Tādējādi Latvijas valsts karoga novietošana pie fiziskajai personai piederošas dzīvojamās ēkas arī ir viena no vārda brīvības izpausmēm.

Pieteikuma iesniedzēja atzīst Latvijas valsts karoga simbolisko nozīmi, tomēr konkrētajā dienā izvēlējusies nepaust savu viedokli ar Latvijas valsts karoga novietošanu pie dzīvojamās ēkas. Proti, Pieteikuma iesniedzēja īstenoja savas tiesības uz vārda brīvību tās negatīvajā aspektā.

Tādējādi Satversmes 100. panta pirmā teikuma tvērumā ietilpst arī Latvijas valsts karoga novietošana vai izvēle to nenovietot pie fiziskajai personai piederošas dzīvojamās ēkas.

12. Apstrīdētās Valsts karoga likuma normas uzliek pienākumu novietot Latvijas valsts karogu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām. Savukārt apstrīdētā LAPK norma noteic administratīvo sodu par šā pienākuma nepildīšanu. Pieteikuma iesniedzēja nevēlējusies paust viedokli, novietojot Latvijas valsts karogu sēru noformējumā pie viņai piederošās dzīvojamās ēkas. Par to viņa tika administratīvi sodīta. Pieteikuma iesniedzēja viņai uzlikto administratīvo sodu ir pārsūdzējusi, bet sods atstāts negrozīts.

Līdz ar to apstrīdētās normas ierobežo Pieteikuma iesniedzējas vārda brīvību tās negatīvajā aspektā.

13. Individīda tiesības var tikt ierobežotas, ja ierobežojums ir attaisnojams, proti, pamatoti nepieciešams sabiedrības interešu labā.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesības uz vārda brīvību nav absolūtas (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 5. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-02-0106 secinājumu daļas 1. punktu*). Arī ECT judikatūrā norādīts, ka individuālās intereses atsevišķos gadījumos var tikt ierobežotas, dodot priekšroku sabiedrības interesēm (*sk., piemēram, ECT 1997. gada 25. novembra sprieduma lietā „Zana v. Turkey”, pieteikums Nr. 18954/91, 51. punktu, 2014. gada 21. oktobra sprieduma lietā „Murat Vural v. Turkey”, pieteikums Nr. 9540/07, 62. un 63. punktu un 2015. gada 13. janvāra sprieduma lietā*

„*Petropavlovskis pret Latviju*”, pieteikums Nr. 44230/06, 70. un 71. punktu). Vārda brīvības ierobežojumi ir interpretējami šauri, un likumdevējam katra šāda ierobežojuma nepieciešamība ir atbilstoši un pietiekami jāpamato (*sk., piemēram, ECT 2008. gada 8. jūlija sprieduma lietā „Vajnai v. Hungary”, pieteikums Nr. 33629/06, 45. un 46. punktu*).

Lai noskaidrotu, vai tiesību uz vārda brīvību ierobežojums, kas noteikts ar apstrīdētajām normām, ir attaisnojams, Satversmes tiesai jāvērtē, vai šis pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, vai ierobežojumam ir leģitīms mērķis un vai ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2003. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2003-05-01 22. punktu*).

14. Lai izvērtētu, vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, jāpārbauda:

1) vai likums ir pieņemts, ievērojot normatīvajos aktos paredzēto kārtību;

2) vai likums ir izsludināts un publiski pieejams atbilstoši normatīvo aktu prasībām;

3) vai likums ir pietiekami skaidri formulēts, lai persona varētu izprast no tā izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt tā piemērošanas sekas (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 8. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-34-01 14. punktu un 2009. gada 4. februāra sprieduma lietā Nr. 2008-12-01 10.1. punktu*).

Lietā nav strīda par to, ka apstrīdētās normas ir pieņemtas un izsludinātas normatīvajos aktos paredzētajā kārtībā un ir publiski pieejamas, kā arī par to, ka apstrīdētās normas ir skaidri formulētas.

Tādējādi secināms, ka tiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu.

15. Ikvienu tiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un pamatojumam, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojumam jābūt noteiktam

svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-19-01 9. punktu*).

No Satversmes 116. panta izriet, ka tiesības uz vārda brīvību var ierobežot, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Satversme iespējamus vārda brīvības ierobežojumus noteikusi vispārīgi, savukārt Konvencija dod konkrētus kritērijus. Konvencijas 10. panta otrajā daļā norādītie leģitīmie mērķi, kuru dēļ vārda brīvība var tikt pakļauta ierobežojumiem, ir šādi: valsts drošības, teritoriālās vienotības vai sabiedriskās drošības intereses; nekārtību vai noziegumu nepieļaušana; veselības, morāles, citu cilvēku reputācijas vai tiesību aizsardzība; konfidenciālas informācijas izpaušanas nepieļaušana; tiesas autoritātes un objektivitātes saglabāšana.

Tātad tiesību uz vārda brīvību ierobežojuma mērķis atzīstams par leģitīmu tad, ja tas atbilst Satversmes 116. pantā norādītajiem mērķiem, kas vērtējami kopsakarā ar Konvencijas 10. panta otrajā daļā norādītajiem mērķiem.

15.1. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka pienākums norādīt leģitīmo mērķi Satversmes tiesas procesā visupirms ir institūcijai, kas izdevusi apstrīdēto aktu (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 25. oktobra sprieduma lietā Nr. 2011-01-01 13.2. punktu*).

No lietas materiāliem izriet, ka, pēc Saeimas ieskata, ar apstrīdētajām normām noteiktajam tiesību ierobežojumam ir Satversmes 116. pantā noteiktais leģitīmais mērķis – sabiedrības labklājības stiprināšana (*sk. lietas materiālu 104. lpp.*). Saeima skaidrojusi, ka pienākums novietot Latvijas valsts karogu pie „dzīvojamām mājām ir noteikts ar mērķi atzīmēt vēstures notikumus, kas demokrātiskā procesā ir atzīti par nozīmīgākajiem Latvijas kā demokrātiskas valsts attīstībā”, kā arī nodrošināt sabiedrības izglītošanu un izpratni par demokrātijas attīstību un cilvēka pamattiesību vērtību. Saeima, atsaucoties uz Konvencijas 10. panta otro daļu, norāda arī uz citu cilvēku tiesību aizsardzību kā noteiktā ierobežojuma leģitīmo mērķi. Savukārt Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka noteiktā ierobežojuma leģitīmais mērķis neesot saskatāms.

Ievada pirmā rindkopa noteic, ka „Latvijas valsts ir izveidota, [...] lai nodrošinātu Latvijas tautas un ikviena brīvību un sekmētu labklājību”. Tādējādi viens no valsts uzdevumiem ir veicināt Latvijas sabiedrības labklājību. Satversmē noteikts, ka šā uzdevuma īstenošanai Latvijā ir izveidota demokrātiska valsts iekārta (*sk. Ievada ceturto rindkopu*). Cilvēka tiesību un brīvību efektīva īstenošana vislabāk ir iespējama demokrātijas apstākļos.

No pieaicināto personu viedokļiem par tiesību ierobežojuma leģitīmajiem mērķiem, tādiem kā sabiedrības patriotisma veicināšana, Latvijas valstij būtisku vēstures notikumu atcere, Satversmē ietvertu vērtību uzturēšana, cieņas un solidaritātes izrādīšana, nacionālās pašapziņas stiprināšana, izriet viens visus iepriekš minētos mērķus apkopojošs mērķis. Proti, Latvijas valsts karoga novietošana pie fiziskām personām piederošām dzīvojamām ēkām veicina demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzību un ir nepieciešama sabiedrībai tās labklājības celšanai. Pienākums novietot pie fiziskām personām piederošām dzīvojamām ēkām Latvijas valsts karogu stiprina valsts drošību un tādējādi atbilst arī Konvencijas 10. panta otrajā daļā ietvertajiem mērķiem.

15.2. Satversmes tiesa norāda: izskatāmajā lietā nozīme ir tam, ka Latvijas valsts karogs ir valsts simbols, kas nostiprināts Satversmē, un Latvijas valsts karoga kā simbola statuss noteikts arī Valsts karoga likuma 2. panta 5. punktā. Latvijas valsts karoga regulējums ietverts Satversmes 4. pantā kopš tās pieņemšanas 1922. gadā. Satversmes 1., 2., 3., 4., 6. un 77. pants veido Latvijas valsts konstitucionāli tiesisko pamatu.

Latvijas valsts karogs ir vērtība ar senu vēsturi. Saistībā ar Latvijas valsts karoga iespējamiem pirmsākumiem norādīts uz 13. gadsimta rakstu avotos minētu karogu sarkanbaltsarkanās krāsās (*sk.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads. I nodaļa. Vispārējie noteikumi. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 319. lpp.*).

Valsts karogam kā valsts simbolam ir būtiska nozīme valstiskās apziņas veidošanā un stiprināšanā visos valsts vēstures posmos. Piemēram, ir uzsvērtā Latvijas valsts karoga īpašā simboliskā nozīme padomju okupācijas posmā un Trešās atmodas laikā (*sk.: Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads.*

I nodaļa. Vispārējie noteikumi. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskajā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 324. lpp.; Bergmane A. Mūsu karoga stāsti: 1940–1991. Rīga: Lauku Avīze, 2015). Latvijas valsts karogs simbolizē latviešu nācijas vēsturisko konsolidācijas procesu, kā arī cīņu par neatkarību un demokrātisku Latvijas valsti. Saeimas noteiktās dienas, kurās citastarp arī pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām novietojams Latvijas valsts karogs, iezīmē Latvijas valsts tapšanai un pastāvēšanai īpaši svarīgus vēsturiskus notikumus. Tādējādi Latvijas valsts karogs kā valsts simbols ir Latvijas valsts konstitucionālās un starptautiskās identitātes neatņemams elements.

Pienākums novietot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamām ēkām stiprina valstisko apziņu un līdz ar to arī demokrātisku Latvijas Republiku, kurā efektīvi var tikt īstenotas pamattiesības. Stabila valstiskā apziņa liecina, ka pilsoņi uztver savu valsti kā vērtību pašu par sevi, un šāda valstiskā pašapziņa var veidoties tikai demokrātijas apstākļos, kad pilsoņiem ir iespējams brīvi paust savus uzskatus (*sk.: Vēbers E. Valstiskā apziņa politiskās nācijas struktūrā. Grām.: Pilsoniskā apziņa. Vēbers E. (red.). Rīga: Latvijas Universitātes Filozofijas un Socioloģijas institūts, Etnisko pētījumu centrs, 1998, 43. lpp.*). Satversmes tiesa paudusi atziņu, ka tiesības uz vārda brīvību raksturo demokrātisku valsts iekārtu un šo tiesību apjoms – demokrātisku sabiedrību (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2003-05-01 31.3. punktu*). Arī Valsts karoga likuma projekta izskatīšanai veltītajās Saeimas debatēs tika uzsvērtā valstiskās apziņas stiprināšanas nepieciešamība, norādot uz Latvijas kā demokrātiskas valsts rašanās sarežģītajiem vēsturiskajiem apstākļiem (*sk. Saeimas 2009. gada 15. oktobra sēdes stenogrammu*).

Tādējādi pamattiesību ierobežojums ir noteikts, lai sasniegtu Satversmes 116. pantā minēto leģitīmo mērķi – aizsargātu Latvijas demokrātisko valsts iekārtu.

16. Noskaidrojot, vai ar apstrīdētajām normām noteiktais tiesību ierobežojums uzskatāms par samērīgu, Satversmes tiesa izvērtē, vai izmantotie ierobežojošie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai, vai mērķi nav iespējams sasniegt ar citiem, indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem un vai labums, ko gūst sabiedrība no noteiktā ierobežojuma, ir lielāks par indivīdam nodarīto zaudējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-11-01 13. punktu, 2003. gada 5. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-02-0106 secinājumu daļas 4. punktu un 2003. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2003-05-01 34. punktu*).

16.1. Satversmes tiesai jānoskaidro, vai apstrīdētajās normās ietvertais vārda brīvības ierobežojums ir piemērots līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai demokrātiskā sabiedrībā.

Saeima norāda, ka noteiktais tiesību ierobežojums ir piemērots tā leģitīmā mērķa sasniegšanai, jo Latvijas valsts karoga novietošana pie dzīvojamām ēkām nodrošina ne vien to, ka konkrētās ēkas iedzīvotāji piedalās kopīgā attiecīgo vēsturisko notikumu pieminēšanā, bet arī to, ka šādā veidā „tiek sasniegta ievērojama pārējās sabiedrības daļa”. Līdzīgu viedokli pauž arī Tieslietu ministrija.

Saeima un lietā pieaicinātās personas, pamatojot pienākumu novietot pie dzīvojamām ēkām Latvijas valsts karogu, uzsver, ka jāņem vērā Latvijas kā demokrātiskas valsts attīstības vēsture un politiskā situācija, kurā nepieciešama kopējās vēsturiskās atmiņas uzturēšana un stiprināšana. Katras valsts vēsturiskās un konstitucionālās īpatnības var noteikt īpašu izvirzītā leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļu izvēli. Latvijā par šādu īpašu izvēli ir uzskatāms pienākums Saeimas noteiktajās dienās novietot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamām ēkām. Arī ECT judikatūrā atzīta šādu īpašu pasākumu noteikšanas pamatotība (*sk., piemēram, ECT Lielās palātas 2006. gada 16. marta sprieduma lietā „Ždanoka pret Latviju”, pieteikums Nr. 58278/00, 95. un 121. punktu*).

Izvērtējot izraudzītā līdzekļa piemērotību izskatāmajā lietā, jāņem vērā arī tas, ka valstij lojālu uzskatu paušana ir nošķirama no konkrētai ideoloģijai

vai politiskajam spēkam lojālu uzskatu paušanas. Tas uzsvērts arī ECT judikatūrā (sk. ECT Lielās palātas 2010. gada 27. aprīļa sprieduma lietā „Tănase v. Moldova”, pieteikums Nr. 7/08, 166. un 167. punktu). Šādu uzskatu nošķiršanas nepieciešamību ir atzinusi arī Saeima (sk. lietas materiālu 174.–175. lpp.), uzsverot, ka ar noteikto pienākumu netiekot prasīta kādam politiskajam spēkam lojālu uzskatu paušana.

Satversmes tiesa uzskata, ka pienākums novietot Latvijas valsts karogu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām ir piemērots līdzeklis, ar kuru turklāt tiek informēta plaša sabiedrības daļa, atgādinot par Latvijas valstij nozīmīgiem vēsturiskajiem notikumiem.

Tādējādi secināms, ka pienākums apstrīdētajās Valsts karoga likuma normās noteiktajās dienās novietot Latvijas valsts karogu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām ir legītīmā mērķa sasniegšanai piemērots līdzeklis.

16.2. Satversmes tiesai arī jāvērtē, vai nepastāv saudzējošāki legītīmā mērķa sasniegšanas līdzekļi un vai likumdevējs ir apsvēris indivīdu tiesības mazāk ierobežojošu līdzekļu piemērotību.

Gan Pieteikuma iesniedzēja, gan Tiesībsargs pauž viedokli, ka vēsturisko notikumu pieminēšanu varētu veicināt arī ar citiem līdzekļiem, piemēram, informējot iedzīvotājus par vēsturiskajiem notikumiem, skaidrojot šo notikumu nozīmi Latvijas un pasaules vēsturē, kā arī aicinot atcerēties un godināt šo notikumu dalībniekus. Savukārt Saeima norādījusi, ka ar citiem līdzekļiem, piemēram, Pieteikuma iesniedzējas minētajiem izglītojošajiem pasākumiem, ierobežojuma legītīmais mērķis līdzvērtīgā kvalitātē neesot sasniedzams.

Pamattiesību ierobežojums ir samērīgs vienīgi tad, ja nav citu līdzekļu, kuri būtu tikpat efektīvi un kurus izvēloties pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk jūtami. Izvērtējot, vai legītīmo mērķi var sasniegt ar saudzējošākiem līdzekļiem, jāņem vērā, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt legītīmo mērķi tādā pašā kvalitātē (sk.

Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 19. punktu).

Pieteikuma iesniedzējas minētie indivīda tiesības mazāk ierobežojošie līdzekļi un likumdevēja izraudzītais līdzeklis nerasniedz mērķi līdzvērtīgā kvalitātē. Valsts simbolu vizuāla demonstrācija (valsts karoga novietošana pie ēkām) ir kvalitatīvi atšķirīga no citiem līdzekļiem, piemēram, izglītojošiem pasākumiem, īpaši attiecībā uz tūlītēji un vienlaicīgi sasniedzamās auditorijas skaitlisko sastāvu. Tādējādi šie līdzekļi nav uzskatāmi par savstarpēji kvalitatīvi aizstājamiem un vienlīdz efektīviem.

Līdz ar to Satversmes tiesa secina, ka pamattiesību ierobežojuma legītimā mērķa sasniegšanai nav saudzējošāku līdzekļu.

16.3. Izvērtējot pamattiesību ierobežojuma atbilstību tā legītimajam mērķim, jāpārlicinās par to, vai nelabvēlīgās sekas, kas indivīdam rodas tā pamattiesību ierobežojuma rezultātā, nav lielākas par labumu, ko no šā ierobežojuma gūst sabiedrība kopumā. Proti, ir jānoskaidro lietā līdzsvarojamās intereses un tas, kurai no šīm interesēm būtu piešķirama prioritāte (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 15. punktu*). Satversmes tiesai šajā lietā jānoskaidro, vai sabiedrības ieguvums no apstrīdēto normu piemērošanas ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto zaudējumu.

16.4. Satversmes tiesa ir norādījusi uz Latvijas valsts karoga kā valsts simbola konstitucionālo nozīmi. Tāpat tika secināts, ka pienākums Saeimas noteiktajās dienās novietot pie dzīvojamām ēkām Latvijas valsts karogu ir noteikts ar mērķi stiprināt valsts demokrātisko iekārtu, tūlītēji un vienlaicīgi informējot sabiedrību par Latvijas valsts pastāvēšanai būtiskiem vēsturiskajiem notikumiem. Tādējādi tiek stiprināta valstiskā apziņa demokrātijas apstākļos. Satversmes tiesa uzskata, ka pilsoniskais pienākums novietot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamām ēkām dod būtisku labumu visai sabiedrībai.

Pienākums Saeimas noteiktajās dienās novietot Latvijas valsts karogu kā valsts simbolu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām nav uzskatāms par nesamērīgu Pieteikuma iesniedzējas vārda brīvības negatīvā

aspekta ierobežojumu. Sabiedrības ieguvums no šā pienākuma valstī, kur joprojām tiek atzīta nepieciešamība pēc valstiskās apziņas stiprināšanas pasākumiem, ir lielāks nekā indivīda tiesībām nodarītais zaudējums.

Tādējādi apstrīdētajās Valsts karoga likuma normās noteiktais pienākums novietot Latvijas valsts karogu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām ir samērīgs, un tāpēc apstrīdētās Valsts karoga likuma normas atbilst Satversmes 100. pantam.

16.5. Satversmes tiesa norāda: tas apstāklis, ka par Latvijas valsts karoga novietošanu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām Saeimas noteiktajās dienās ir paredzēts sods, maina indivīda pamattiesību ierobežojuma juridisko dabu. Proti, pastāv pamatota iespējamība, ka Latvijas valsts karogs pie dzīvojamās ēkas tiek novietots noteiktā soda dēļ, nevis atceroties Latvijas valstij nozīmīgos vēsturiskos notikumus. To ir uzsvērušas arī vairākas lietā pieaicinātās personas. Piemēram, Tieslietu ministrija ir atzinusi soda ietekmi uz indivīdu faktisko rīcību, norādot, ka tādā gadījumā, ja sods nebūtu paredzēts, pienākums novietot Latvijas valsts karogu pie dzīvojamām ēkām, ļoti iespējams, daudzviet netiktu pildīts (*sk. lietas materiālu 132. lpp.*). Arī Tiesībsargs uzsvēris paredzētā soda ietekmi uz indivīda faktisko rīcību, proti, Latvijas valsts karoga novietošanu pie dzīvojamās ēkas „bailēs no iespējamā administratīvā naudas soda” (*sk. lietas materiālu 146. lpp.*).

Debatēs pirms Valsts karoga likuma projekta pieņemšanas otrajā lasījumā vairāki Saeimas deputāti, piemēram, V. Buzajevs, I. Druviete, K. Šadurskis, izteikušies par pienākumu novietot Latvijas valsts karogu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām, to saistot ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā paredzēto sodu par šā pienākuma nepildīšanu. V. Buzajevs norādījis, ka „ir runa par [...] koncepcijas izvēli – vai nu piespiedu patriotisms, vai brīvprātīgs patriotisms”. Savukārt I. Druviete aicinājusi apsvērt iespēju grozīt LAPK, tādējādi „atbrīvojot no obligātā pienākuma uzvilkt valsts karogu cilvēkus, kuri sava fiziskā stāvokļa dēļ to gluži vienkārši nespēj izdarīt”. Uz paredzētā soda iespējamo nesamērību norādījis arī K. Šadurskis, uzsverot, ka „būtu jāpārdomā par sodošo normu pielietošanu

karoga neizkāršanas gadījumā” (sk. Saeimas 2009. gada 15. oktobra sēdes stenogrammu).

Uz noteiktā soda negatīvo ietekmi norāda arī I. Ijabs, uzsverot, ka „patriotisms un izpratne par demokrātijas attīstību pamatā balstās citos faktoros, nevis ar likumu uzspiestos pienākumos izpildīt noteiktus rituālus” (sk. *lietas materiālu 130. lpp.*). I. Ijabs pauž viedokli, ka saistībā ar imperatīvo pienākumu novietot pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām Latvijas valsts karogu neesot saskatāma „akūta sociāla vajadzība”, uz kuru kā nepieciešamu priekšnoteikumu indivīda tiesību ierobežojuma samērīguma atzīšanai norādīts arī ECT judikatūrā (sk., piemēram, ECT 2008. gada 8. jūlija sprieduma lietā „Vajnai v. Hungary”, pieteikums Nr. 33629/06, 43. punktu un 2003. gada 6. maija sprieduma lietā „Perna v. Italy”, pieteikums Nr. 48898/99, 39.b punktu).

Satversmes tiesa norāda: ja pastāv iespēja, ka indivīds par uzskatu nepaušanu tiek sodīts, tad šis aspekts ietekmē ne tikai indivīda faktiskās rīcības motivāciju konkrētajā situācijā, bet arī citas indivīda vārda brīvības izpausmes.

16.6. Satversmes tiesa nepiekrīt Saeimas viedoklim, ka Latvijas valsts karoga pacelšana kā tehniska darbība ir pienākums, kas izriet tikai no fakta, ka personai pieder dzīvojamā ēka (sk. *lietas materiālu 101. lpp.*). Pielīdzinot Latvijas valsts karoga novietošanu pie ēkas tās numura plāksnes novietošanai, tiek nivelēta Latvijas valsts karoga konstitucionālā nozīme. Latvijas valsts karoga kā valsts simbola novietošana pie dzīvojamās ēkas var ietekmēt indivīdu un viņa uzskatus un tādējādi nav atzīstama par neitrālu tehnisku darbību.

Valstiskās apziņas veidošanās sekmējama atbilstoši Satversmē noteiktajiem demokrātiskas valsts principiem. Demokrātiskas valsts iekārtas izveides un nostiprināšanas posmā izteikti imperatīva pieeja pilsonisko pienākumu noteikšanai saistībā ar valstiskās apziņas veidošanu varēja būt nepieciešama un samērīga. Tomēr nav pamatota šo procesu ilgstoša nodrošināšana ar sodu palīdzību, īpaši tad, ja tiek aizskarts indivīda vārda brīvības negatīvais aspekts.

Satversmes tiesa jau atzinusi, ka indivīdam ir pienākumi pret sabiedrību un šādu pienākumu noteikšana ar likumu ir pamatota (*sk. šā sprieduma 16.4. punktu*), tomēr soda noteikšana pilsoniska rakstura pienākumu izpildes nodrošināšanai ir atzīstama par samērīgu tikai izņēmuma gadījumos. Demokrātiskā valstī līdzās imperatīviem līdzekļiem jārada arī vispārīga rakstura priekšnoteikumi labprātīgai pilsonisko pienākumu izpildei, kas primāri balstās nevis bailēs no soda, bet gan valstiskajā apziņā un attiecīgi izpaužas indivīda rīcībā un uzvedībā.

Ja valstī pastāvošā tiesiskā kārtība nodrošina to, lai indivīds netiktu sodīts par uzskatu paušanu tiesiskā veidā vai par to nepaušanu, tad tiek nodrošināta arī optimāla tiesiskā vide indivīda pašizpaušmei.

16.7. Izskatāmajā lietā sods, kas paredzēts apstrīdētajā LAPK normā par Latvijas valsts karoga nenovietošanu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām, ne tikai ietekmē indivīda faktisko rīcību, proti, liek viņam pildīt pienākumu – likumā noteiktajās dienās novietot pie savas dzīvojamās ēkas Latvijas valsts karogu (primārā ietekme), bet rada arī negatīvu ietekmi uz vārda brīvības izpaušmēm sabiedrībā kopumā (sekundārā ietekme). ECT judikatūrā uzsvērts, ka iespējams indivīdam vārda brīvības jomā paredzēts sods nelabvēlīgi ietekmē vārda brīvību sabiedrībā kopumā (*sk., piemēram, ECT Lielās palātas 2007. gada 10. decembra sprieduma lietā „Stoll v. Switzerland”, pieteikums Nr. 69698/01, 153. un 154. punktu*). Šajā sakarā tiek atzīts, ka pat nelielu sodu noteikšana vārda brīvības jomā gan uz indivīdu, gan visu sabiedrību atstāj negatīvu ietekmi (*chilling effect*) un tāpēc pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos (*sk., piemēram, ECT 2002. gada 21. marta sprieduma lietā „Nikula v. Finland”, pieteikums Nr. 31611/96, 54. un 55. punktu un 2013. gada 14. marta sprieduma lietā „Eon v. France”, pieteikums Nr. 26118/10, 61. punktu*).

Ja likumdevējs nosaka ar vārda brīvības negatīvā aspekta ierobežojumu saistītu administratīvo sodu, tad tam šāda rīcība būtu pietiekami jāpamato. ECT judikatūrā atzīts, ka izšķirošais nosacījums ar vārda brīvības ierobežojumu saistīta soda nesamērīguma konstatēšanai ir nevis soda bargums, bet gan tas, ka

likumdevējs nav pietiekami pamatojis noteiktā soda nepieciešamību [sk., piemēram, *ECT Lielās palātas 1995. gada 26. septembra sprieduma lietā „Vogt v. Germany”*, pieteikums Nr. 17851/91, 52. (ii), 52. (iii) un 53. punktu, *ECT 2003. gada 27. maija sprieduma lietā „Skalka v. Poland”*, pieteikums Nr. 43425/98, 35. un 38. punktu un 2013. gada 14. marta sprieduma lietā „Eon v. France”, pieteikums Nr. 26118/10, 52. punktu]. No lietas materiāliem nav gūstama pārliecība, ka attiecībā uz apstrīdēto LAPK normu Saeima būtu pietiekami pamatojusi izņēmuma gadījuma esamību.

Indivīda vārda brīvības ierobežošana, nosakot sodu, nav pamatojama ar vispārīgiem pieņēmumiem par īpašu sociālu nepieciešamību (sk., piemēram, *ECT 2008. gada 8. jūlija sprieduma lietā „Vajnai v. Hungary”*, pieteikums Nr. 33629/06, 55. punktu). Saeima ir norādījusi uz apstākļiem, kas bija aktuāli apstrīdēto normu pieņemšanas laikā, bet nav pamatojusi administratīvā soda kā vārda brīvības ierobežojuma elementa īpašu sociālo nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā pašreiz. Vārda brīvība savā negatīvajā aspektā izpaužas kā atturēšanās no aktīvas rīcības. Ja indivīds ar savu rīcību radītu apdraudējumu demokrātiskai sabiedrībai vai citu cilvēku interesēm, būtu pamats piemērot, piemēram, Krimināllikuma 93. pantu, kas paredz kriminālatbildību par valsts simbolu, tostarp Latvijas valsts karoga, zaimošanu. Indivīda vārda brīvība tās negatīvajā aspektā neizpaužas kā šāda potenciāli draudoša rīcība, bet gan kā atturēšanās no aktīvas rīcības.

16.8. Apstrīdētā LAPK norma iepriekš izklāstīto apsvērumu dēļ ietekmē indivīda tiesības uz vārda brīvību un tādēļ ir atzīstama par nesamērīgu indivīda tiesību ierobežojumu, kas demokrātiskā sabiedrībā nav nepieciešams. Demokrātiskā sabiedrībā nav pieļaujama soda paredzēšana par viedokļa nepaušanu.

Tādējādi apstrīdētajā LAPK normā ietvertais ierobežojums tiktāl, ciktāl tas nosaka sodu par Latvijas valsts karoga nenovietošanu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām, nav samērīgs un neatbilst Satversmes 100. pantam.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

n o s p r i e d a :

1. Atzīt Latvijas valsts karoga likuma 7. panta pirmo un otro daļu par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 100. pantam.

2. Atzīt Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.⁴³ pantu tiktāl, ciktāl tas nosaka sodu par Latvijas valsts karoga nenovietošanu pie fiziskajām personām piederošām dzīvojamām ēkām atbilstoši Latvijas valsts karoga likuma 7. panta pirmajai un otrajai daļai, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 100. pantam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

A. Laviņš